

УДК 7.01:747

О.О. Кайдановська

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Інститут архітектури НУ «Львівська політехніка» (Україна)*

ЕКСПОЗИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ МИСТЕЦЬКИХ ВИСТАВОК

Анотація. У статті розкрито значення тематичних експозицій у контексті збагачення інтегрованого культурного середовища міста, їх використання для інноваційних культурних, освітніх і суспільних проєктів. Розглянуто аспекти побудови новітньої експозиційної стратегії, створення структурної моделі виставкової діяльності мистецького характеру, визначено елементи організації виставкового простору, експозиційних форм та об'єктів.

Ключові слова: тематична експозиція, мистецтво, виставкова діяльність, дизайн, комунікація.

Постановка проблеми. Виставка як феномен культури є важливою частиною соціальної комунікації, слугує джерелом естетичного і пізнавального досвіду сучасної людини, засобом культурного і художнього виховання, що зумовлює актуальність теоретичного та практичного розгляду різнобічних аспектів виставкової діяльності.

Мета статті – обґрунтувати принципи організації тематичних мистецьких експозицій відповідно до дизайн-концепції виставкового простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення мистецтва у суспільному житті обґрунтовано у працях з філософії, соціології, культурології та мистецтвознавства (Б. Віппер, Й. Кант, С. Пазинич, К. Ясперс), науковцями вирізняє соціальну, пізнавальну, сугестивну, виховну, компенсаційну, рекреативну, комунікативну функції. Остання з перелічених (від лат. *communicatio* – єдність, передача, з'єднання, повідомлення) здавна акцентувалася Арістотелем, А. Бергсоном, Г. Гердером, Г. Лессінгом, що розвинуто у сучасних естетичних теоріях семіотики, компаративістики та інших. Мистецтво розглядається як своєрідний канал зв'язку, як знакова система, що несе інформацію, як форма комунікації, що надає представникам різних культур можливість по-новому інтерпретувати художні твори.

Розвиток експозиційних просторів широко досліджено у сучасній архітектурі (Р. Клікс, В. Літвинов, В. Ревякін та ін.) як новітнього виду проєктної діяльності, у експериментальних і евристичних підходах до організації простору (С. Саркісов, В. Ткачов, В. Шимко). Важливість проблеми формування цілісної концепції мистецької виставки підтверджено результатами сучасних вітчизняних досліджень зі сфер соціальної політики та культури,

архітектури та дизайну. Зокрема, комунікативні аспекти виставкової діяльності розглянуто В. Сьомкіним при розробленні структурної моделі у вигляді функціональних блоків за етапами формування і експлуатації виставкового простору, В. Северин дослідив розвиток принципів дизайну виставки.

Результати дослідження. Мистецтво комунікативне за своєю природою, передбачає рефлексію сприйняття, співтворчість, засобом чого є художня виставка, яка підкреслює значення мистецтва у сучасному суспільному житті, акцентуючи та транслуючи загальнокультурні цінності. Створені авторами образи викликають хвилю зустрічних почуттів, постають джерелом особистісного осмислення себе та навколишнього світу, мотивують до внутрішнього монологу та потреби творчого самовираження. Таким чином, експоновані художні твори включаються у процес комунікації.

Художня комунікація як інтелектуально-творчий взаємозв'язок автора та реципієнта здійснюється на різних рівнях (психологічному, смислового, естетичному, ціннісному) через розуміння змісту та образного ряду художнього твору, його прочитання в контексті історії, соціальної реальності, художньої культури, громадської думки [2]. Це процес інтерпретації дійсності, де «... авангардне мистецтво може пропонувати широкій публіці типи повідомлень, які взагалі недоступні дешифруванню, але виконують необхідний стандарт суб'єктивності» [4], «продукування, поширення, зберігання, споживання та передання культурних цінностей, що сприяє духовному єднанню шляхом здійснення обміну культурною інформацією, ефективного лише за умови духовної та культурної цілісності суспільства» [5].

Окреслені соціальні задачі мистецтва активно вирішуються сьогодні. У Законі України «Про культуру» [1] серед першочергових напрямків розвитку сучасної мистецької сфери відзначено створення сприятливих умов для розвитку культурних індустрій, поширення культурно-просвітницької діяльності, культурного дозвілля засобами культурно-мистецьких проектів – «новітньої форми культурної діяльності з визначеними метою і строком реалізації (досягнення мети), а також цільовим фінансуванням згідно з кошторисом (бюджетом)» у різних організаційних формах.

Звертаючись до історії виставкового дизайну, можна прослідкувати динамічний розвиток способів комунікації. В. Северин вирізняє такі основні тенденції – по-перше, виставки постійно тяжіють до більшої демократизації, залученні представників всіх верств населення; по-друге, відбувається колосальне розширення словника дизайнера від статичного розташування об'єктів до поступового зміщення в бік інтерпретаційних та дидактичних композицій, всіх форм фізичної та електронної інтерактивності

(мультимедійних презентацій, міні-вистав, перфомансу тощо), активізації архітектури та графічного дизайну середовища.

Проблема пізнання сучасного мистецтва неоднозначна, викликає доволі суперечливі думки та оцінні судження стосовно ролі, форми демонстрації та взагалі, його доцільності у сучасному суспільному житті. Розширення спектру подачі художнього матеріалу об'єктивно викликає нові мови експонування, що загострює проблему адаптації їх для людей, звичних до сприйняття традиційного класичного мистецтва.

Створення виставкового простору є інтегративним процесом, що поєднує архітектуру, дизайн інтер'єрів, графічні елементи, інтерактивні засоби, світло, звук та інші прийоми, які в комплексі забезпечують передачу, сприймання та інтерпретацію художньої інформації, залучають більшу аудиторію, посилюють інтенсивність розуміння. Основним завданням є презентувати ідею виставки у найбільш яскравій та чіткій формі. Другим важливим аспектом є моделювання багаторівневої комунікації, організація сценарію перегляду виставки, способи активізації сприйняття через діяльність. Дизайн виставки передбачає створення інтерпретаційного потенціалу простору, елементом якого стають відвідувачі, що і забезпечує комунікаційне мистецьке середовище. Майстерно спроектований і реалізований простір допомагає подолати бар'єри між художніми експонатами, дизайном та публікою. Таке комплексне проектування виставки передбачає створення цілісної творчої концепції її функціонування в соціально-культурному просторі міста та розроблення відповідної дизайн-програми, виходячи з конкретної проблемної ситуації, світоглядної, культурної та професійної позиції, поставлених суспільних цілей.

Концепція виставки передбачає цілісність етапів формування і експлуатації комунікативного простору, основою є обґрунтування експозиційної стратегії, яка забезпечить ефективність усіх процедур циклу виставкової діяльності за принципом взаємодії візуального і смислового аспектів. За рекомендаціями В. Сьомкіна [6], структурну модель виставки доцільно компонувати з двох функціональних блоків: 1) формування концепції участі та проведення виставки; 2) концепція вибору об'єктів експозиції. Необхідно обрати певний девіз, провідну ідею, що інтегрує всі складові концепції й визначає специфіку виставки, принципи організації предметного простору, асортимент експонатів. Методика організації роботи полягає у наступному: обрати платформу для виставки; з'ясувати можливу кількість учасників і відвідувачів; підготувати та розіслати прес-релізи про виставку; створити алгоритми взаємодії з відвідувачами.

Наступним етапом є організація візуальної демонстрації експонатів. Інноваційні методи та креативні прийоми демонстрації художніх творів стають

все більш актуальні, наприклад, рухомі кінетичні об'єкти, незвичне масштабування, уведення промислових, природних елементів, підсвічування, музичне оформлення тощо. Поряд із цим слід передбачати максимальне залучення відвідувачів до оглядання виставки та неформального спілкування. Можливо організовувати короткочасні художні експерименти, конкурси, виступи, самостійні творчі спроби з включенням виконаних робіт в експозицію.

Значно розширює функції виставки залучення професіоналів з інших сфер, проведення лекторіумів, майстер-класів, розпродажів, конкурсів, робота з дітьми, анімація та інші паралельні заходи. Так, наприклад, можливо організувати роботу команди волонтерів у стилізованих костюмах, які візьмуть на себе роз'яснення, поширення ідей виставки, додатково мотивуватимуть відвідувачів до спілкування. Значно підвищує інтерес до виставки запрошення відомих митців, архітекторів, суспільних діячів, музикантів, а також молодіжних творчих колективів.

Вибір і розташування виставкового устаткування здійснюється відповідно обраній концепції та економічним можливостям організаторів. Перевага надається мобільним рішенням – промислово виготовленим універсальним стендам, що швидко складаються і мають значні можливості для трансформації. Все більшого використання набувають новітні технологічні рішення, що залучає до творчого процесу науковців, інженерів, конструкторів.

Виставка слугує засобом всебічної комунікації, часто стає місцем конфлікту полярних сфер, які зазвичай не перетинаються. Саме завдяки цій взаємодії народжуються нові культурні практики і нові типи комунікації. Різноманіття експозиційних площадок надає нові можливості для розвитку сучасного мистецтва, свободу для діяльності творчих людей і спільнот, простір для плідного спілкування. Художні проекти і програми часто виходять за межі однієї експозиції, отримуючи продовження у суспільному житті та в архітектурі міста як створення мобільного художнього простору, відкритих зон історико-культурного, житлового середовища засобами арт-об'єктів і арт-стратегій.

Таким чином, сучасна художня виставка є синтетичним явищем, що має значний потенціал у культурному житті міста, безперервно розвивається і вивчається у різних аспектах, становлячи особливий вид комплексної презентації мистецтва, науки та технологій.

Висновки. Оптимальний вибір експозиційної стратегії мистецьких виставок забезпечує міжкультурну соціальну комунікацію, сприяє здійсненню просвітницької, виховної роботи, популяризації нових форм і видів мистецтва, збагаченню духовного світу людини. Виставковий дизайн реалізує комунікативну функцію мистецтва у суспільному житті сучасного міста.

Актуальним є подальше комплексне дослідження виставкової діяльності як цілісної гармонійної системи організації простору відповідно до технологій та можливостей сучасного експонування художніх об'єктів.

Література:

1. Закон України «Про культуру» (Відомості Верховної Ради України, 2011, № 24, ст. 168) Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
2. Лоренц Я. Дизайн выставок: практическое руководство / Ян Лоренц, Ли Сколник; пер. с англ. П.В. Кодолова. – М.: АСТ: Астрель, 2008. – 256 с.
3. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации [Электронный ресурс] / Г. Г. Почепцов. Режим доступа: http://polbu.ru/pochepcov_communications.
4. Северин В. Д. Выставочный дизайн в коммуникативном пространстве современного искусства / В. Д. Северин // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв . Мистецтвознавство. Архитектура. – 2011. - № 4. – С. 68-71. Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2011_4_20.
5. Сьомкін В. В. Дизайн-концепція в контексті дизайн-ергономічного забезпечення виставково-ярмаркової діяльності / В. В. Сьомкін // Вісник Львівської національної академії мистецтв, 2011. Вип. 21. Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/kultura/112/21014>.

Abstract

In the article there is disclosed the meaning of thematic expositions in context of enriching integrated cultural environment of the city; its usage for innovative cultural, educational and social projects. There are considered aspects of constructing modern expositional strategy, creating structural model of exhibitional activity of artistic kind; there are determined elements of exhibition organizing, principles of choosing expositional forms and objects.

Key words: thematic exposition, art, exhibitional activity, design, communication.

Аннотация

В статье раскрыто значение тематических экспозиций в контексте обогащения интегрированной культурной среды города, их использования для инновационных культурных, учебных и социальных проектов. Рассмотрены аспекты создания новой экспозиционной стратегии, построения структурной модели выставочной деятельности художественного характера, выделены элементы организации выставки, принципы выбора экспозиционных форм и объектов.

Ключевые слова: тематическая экспозиция, искусство, выставочная деятельность, дизайн, коммуникация.